

Wiktoria Bednarska¹, Daria Gralewska²

Inicjatywa FLEGT w Indonezji: implementacja, osiągnięcia, wyzwania

Region Azji Południowo-Wschodniej jest obecnie przedmiotem zainteresowania wielu podmiotów na arenie międzynarodowej ze względu na jego potencjał gospodarczy i polityczny. Jednocześnie jest to obszar podatny na niszczące skutki globalnego ocieplenia, takie jak powodzie, susze czy fale upałów³.

Największe państwo tego obszaru, Republika Indonezji, stało się w ostatnich latach regionalnym liderem w walce z emisją gazów cieplarnianych⁴. Państwo to, bogate w zasoby naturalne, takie jak lasy tropikalne, wciąż zмага się jednak z postępującą degradacją środowiska. Nie powinno więc dziwić, iż rząd indonezyjski, podążając za światowym trendem, stara się w swojej polityce uwzględnić walkę ze zmianami klimatycznymi poprzez zrównoważone zarządzanie gospodarką leśną oraz niwelację wycięcia lasów.

Nielegalną wycinką drzew nazywamy jego pozyskiwanie, obróbkę, transport, kupno oraz sprzedaż niezgodne z przepisami państwowymi i międzynarodowymi⁵. Ze względu na sprzeczny z prawem charakter tych działań, określenie ich dokładnej skali jest niemal niemożliwe. Według

1 Wiktoria Bednarska – absolwentka kierunku Stosunki Międzynarodowe, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych, Uniwersytet Łódzki, ul. Składowa 43, 90-127 Łódź, e-mail: wiktoria.bednarska@edu.uni.lodz.pl

2 Daria Gralewska – absolwentka kierunku Stosunki Międzynarodowe, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych, Uniwersytet Łódzki, ul. Składowa 43, 90-127 Łódź, e-mail: daria.gralewska@edu.uni.lodz.pl

3 ASEAN, *State of Climate Change Report: Current status and outlook of the ASEAN region Toward the ASEAN climate vision 2050*, Jakarta 2021.

4 M. Measey, *Indonesia: A vulnerable country in the face of climate change*, „Global Majority E-Journal” 2020, nr 1, s. 1.

5 WWF, *Illegal logging*, <https://tiny.pl/9zw12> (dostęp: 11.03.2022).

danych zebranych przez INTERPOL na rok 2021 aż 15–30% drewna ze światowego handlu pochodzi z nielegalnych źródeł, a w Azji Południowo-Wschodniej odpowiada ono za aż 50–90% wylesienia⁶.

Oprócz skutków środowiskowych, takich jak wylesianie, wzrost emisji gazów cieplarnianych czy działań, które prowadzą do utraty różnorodności biologicznej, niezgodna z prawem eksploatacja powiązana jest także ze wzrostem korupcji w organach rządowych, konfliktami z ludnością tubylczą oraz naruszeniami w kwestiach poszanowania praw człowieka⁷. Wyrąb drzew powoduje także ogromne szkody finansowe dla państwa. Nielegalny handel osłabia konkurencyjność legalnie działających firm w państwach eksportujących, ale także tych importujących. Oszacowano, że ze względu na nieprzepisową wycinkę w skali rocznej państwa te tracą po około 10–15 mld EUR⁸.

Jedną z inicjatyw będących próbą zapobiegania degradacji środowiska naturalnego, skupiającą się na zapobieganiu wyrębu lasów, jest program FLEGT, stworzony przez Unię Europejską. UE od początku swego istnienia angażuje się w zwalczanie problemów związanych ze zmianami klimatycznymi, walcząc o lepsze jutro. Nie powinno być więc zaskoczeniem, że jako „zielony” lider na scenie międzynarodowej stara się także o lepsze zarządzanie lasami. Celem artykułu jest przedstawienie, jak wygląda praktyczna implementacja FLEGT w Indonezji, jakie są pozytywne efekty współpracy, jakie udało się osiągnąć, oraz wyzwania, z jakimi UE i rząd indonezyjski muszą się jeszcze zmierzyć. W tekście starano się odpowiedzieć na następujące pytania badawcze: czym jest inicjatywa FLEGT oraz jakie obszary działania obejmuje? Jak wygląda praktyczna strona FLEGT w Indonezji? Co udało się osiągnąć? W jakich obszarach inicjatywa potrzebuje modyfikacji?

W opisie inicjatywy FLEGT wykorzystano urzędowe dokumenty dostępne na stronie Komisji Europejskiej oraz oficjalnej stronie programu, w tym „Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT)” z 2003 r.

6 INTERPOL, *Forestry Crime*, <https://www.interpol.int/Crimes/Environmental-crime/Forestry-crime> (dostęp: 11.03.2022).

7 C. Palmer, *The Extent and Causes of Illegal Logging: An Analysis of a Major Cause of Tropical Deforestation in Indonesia*, Centre for Social and Economic Research on the Global Environment, London 2015.

8 Komisja Europejska, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament – Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT) – Proposal for an EU Action Plan*, Bruksela 2003, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52003DC0251> (dostęp: 11.03.2022).

Część poświęcona wdrożeniu inicjatywy oparta została głównie na raportach strony indonezyjskiej i doniesieniach prasowych. W podrozdziale dotyczącym kontrowersji oraz wyzwań, jakie FLEGT oraz UE muszą jeszcze pokonać, powoływano się na raporty przygotowane przez organizacje NGO oraz niezależne media, takie jak Anti-Forest Mafia Coalition, The Gecko Project oraz portal informacyjny Mongabay. Wykorzystano także opracowania naukowe takich autorów, jak Obidzinski Krystof, Cerutti Paolo Omar oraz Suharjo Budi.

Inicjatywa FLEGT

Unia Europejska od początku swojego istnienia dużą wagę przykładła do problemu zmian klimatycznych oraz globalnego ocieplenia, w swojej agendzie starając się walczyć o lepszą przyszłość dla kolejnych pokoleń. Już w 2003 r. wdrożyła inicjatywę FLEGT (Forest Law Enforcement, Governance and Trade), która ma na celu zniwelowanie nielegalnego wycięcia drzew poprzez promowanie bardziej efektywnego zarządzania gospodarką leśną oraz legalnego handlu. W ramach tego projektu współpracuje kilka państw unijnych oraz dziewięć państw, które podpisały VPA⁹ z Afryki Północnej i Azji Południowo-Wschodniej¹⁰.

FLEGT Action Plan

FLEGT jest inicjatywą, mającą na celu rozwiązanie problemu nielegalnego pozyskiwania drewna oraz stwarzanych przez to szkód społecznych, gospodarczych i środowiskowych. Pozwala ona UE jako jednemu z głównych importerów drewna podjąć odpowiednie, uregulowane prawnie działania, mające ograniczyć proces nielegalnego wycięcia drzew. Poprzez obniżenie niezgodnej z prawem eksploatacji UE walczy jednocześnie z korupcją, dba o pokój oraz stabilność regionu, a także przestrzeganie praw człowieka i pomoc najbardziej potrzebującym. Jest to pierwsza taka inicjatywa w Azji, która – oprócz wsparcia finansowego i politycznego – angażuje się także w efektywne zarządzanie terenami leśnymi¹¹.

9 VPA (Voluntary Partnership Agreements) – Dobrowolna Umowa o Partnerstwie.

10 EU FLEGT Facility, *Voluntary Partnership Agreements*, <https://www.euflegt.efi.int/vpa> (dostęp: 10.03.2022).

11 P. Rougiex, R. Jonsson, *Impacts of the FLEGT Action Plan and the EU timber regulation on EU timber product*, „Sustainability” 2021, nr 13.

Pracę nad stworzeniem planu działania Komisja Unii Europejskiej rozpoczęła w 2001 r. po konferencji ministerialnej w Indonezji, a niecałe siedem miesięcy później organizowano międzynarodowe warsztaty z udziałem ekspertów, przedstawicieli przemysłu leśniczego i społeczeństwa obywatelskiego. Ich celem było wypracowanie koncepcji działania, regulacji i określenie obszarów, które miała objąć ta inicjatywa¹².

Ilustracja 1. Tłumaczenie FLEGT Action Plan

Źródło: tłumaczenie własne na podstawie EU FLEGT Facility, *Action Plan*, 2003, <https://tiny.pl/9zdjz> (dostęp: 10.05.2022).

Jak widać na powyższej grafice FLEGT, Action Plan składa się z siedmiu głównych obszarów działania: 1) Wsparcia dla państw produkujących drewno; 2) Promocji legalnego handlu drewnem; 3) Promowania polityki zamówień publicznych korzystnej dla środowiska i społeczeństwa; 4) Wsparcia dla inicjatyw sektora prywatnego; 5) Zabezpieczenia finansowania i inwestycji; 6) Wspierania planu działania za pomocą istniejących instrumentów prawnych; 7) Próby rozwiązania problemu z pozyskiwaniem drewna z obszarów objętych konfliktami.

12 Komisja Europejska, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament – Forest Law Enforcement, Governance and Trade...*, s. 5.

Wsparcie dla państw produkujących drewno polega na udzielaniu przez UE pomocy finansowej oraz dołożeniu starań, by fundusze na prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej trafiały do społeczności, a nie dużych przedsiębiorstw. W obawie, że plan FLEGT uderzy w najbiedniejsze grupy społeczne, które dokonują wyrębu bez odpowiednich zezwoleń, EU dokłada starań, by zachęcić lokalną społeczność do udziału w programach państwowych¹³.

Unia zobowiązuje się finansowo wesprzeć rozwój niezbędnej technologii oraz infrastruktury, która umożliwiałaby lepszą kontrolę nad pozyskiwaniem, obróbką oraz handlem drewnem. Action Plan zakłada także współpracę nad zwiększeniem przejrzystości i dostępu do informacji w sektorze leśnym, w tym do komunikatów w językach zrozumiałych przez obywateli państw partnerskich, wdrożenie reform oraz wsparcia dla instytucji rządowych, takich jak policja, wojsko czy sądownictwo¹⁴.

Ponadto Wspólne Centrum Badawcze Komisji Europejskiej (JRC) zadeklarowało się do udzielenia pomocy w szkoleniu i dostępie do technologii teledetekcji pozwalającej na zdalne mapowanie oraz monitorowanie lasów¹⁵.

Promocja legalnego handlu drewnem powinna opierać się na kontynuacji współpracy multilateralnej, ale także prowadzić do zawarcia w ramach FLEGT umów dwustronnych oraz regionalnych. W ramach Action Plan, Komisja zaproponowała także implementację programu licencjonowania. Ma on zapewnić to, że z państw, które podpisały VPA, importowane będzie jedynie legalnie pozyskane drewno. Bez odpowiedniego zezwolenia produkty pochodzące z państwa partnerskiego FLEGT nie zostaną dopuszczone do swobodnego obrotu¹⁶.

W ramach promowania polityki zamówień publicznych korzystnej dla środowiska i społeczeństwa UE opracowała ogólnodostępny podręcznik „Buying green! A handbook on green public procurement”. Zawiera on wskazówki i przykładowe działania w dążeniu do zrównoważonego rozwoju¹⁷.

Unia udziela także **wsparcia dla inicjatyw sektora prywatnego**. Może on bowiem wywierać bezpośrednio negatywny lub pozytywny

.....
13 Ibidem, s. 6.

14 Ibidem, s. 7.

15 Ibidem.

16 Ibidem, s. 9.

17 Ibidem, s. 15.

wpływ na handel nielegalnie pozyskanym drewnem. Zaangażowane przedsiębiorstwa niewątpliwie będą więc odgrywać ważną rolę w walce z wycinką drzew. Ten obszar planu FLEGT opiera się na zachęcaniu sektora prywatnego państw członkowskich UE do współpracy w państwach, które podpisały VPA¹⁸.

Finansowanie i inwestycje w sektorze leśnym wiążą się ze znacznym ryzykiem strat, o ile nie są odpowiednio zabezpieczone. UE zachęca więc banki i instytucje finansowe, by zrewidowały sposoby oceny ryzyka oraz legalności, biorąc pod uwagę czynniki środowiskowe oraz społeczne, które mogą bezpośrednio zakłócić pozyskiwanie oraz handel drewnem. Przedsiębiorcom zaś zaleca się, by obszary pod inwestycje były dokładnie sprawdzane, jeśli chodzi o prawa własnościowe¹⁹.

Drewno z obszarów objętych konfliktami jest luźno definiowane jako drewno, którym handlują grupy zbrojne, a dochody z tego są wykorzystywane do finansowania konfliktów. UE wspiera pracę nad definicją, co jest bezpośrednim punktem wyjścia w legislacji problemu na arenie międzynarodowej, śledząc jednocześnie wydawane przez Radę Bezpieczeństwa ONZ zalecenia w tym zakresie. Komisja w programach współpracy rozwojowej z państwami, które podpisały VPA, podejmuje także kwestie roli lasów w konfliktach oraz praw społeczeństwa lokalnego do terenów leśnych²⁰.

FLEGT w praktyce na przykładzie Indonezji

Indonezyjski krajobraz wyróżnia się bujnymi lasami tropikalnymi, które według różnych źródeł stanowią ponad 50% powierzchni tego państwa²¹. Najważniejszym towarem eksportowym Indonezji jest olej palmowy, który w 2020 r. stanowił aż 10% całego dochodu z eksportu, czyli prawie 18 mld amerykańskich USD²².

Również drewno i wyroby z drewna wymienia się jako jedne z głównych towarów eksportowych państwa. Indonezja jest jednym

18 Ibidem, s. 16–18.

19 Ibidem, s. 18.

20 Ibidem, s. 21.

21 S. Nurbaya, *The State of Indonesia's Forests 2020*, Ministry of Environment and Forestry, Republic of Indonesia, 2020, s. 18.

22 The Observatory of Economic Complexity, *Indonesia*, <https://oec.world/en/profile/country/idn> (dostęp: 28.05.2022).

z największych światowych eksporterów produktów z drewna tropikalnego, pozyskiwanego w lasach naturalnych, na plantacjach przemysłowych, w gospodarstwach domowych oraz z drewna importowanego²³. Od dekad zasoby leśne odgrywają znaczącą rolę w ekonomicznym rozwoju Indonezji. W 2021 r. całkowita wartość eksportu indonezyjskich produktów z drewna wyniosła 14,3 mld USD²⁴. Szacuje się, że byt przynajmniej około 5% mieszkańców Indonezji uzależniony jest od lasów²⁵.

Jednocześnie, jak nadmieniono w raporcie indonezyjskiego Ministerstwa Środowiska i Leśnictwa z 2020 r., przez długi czas Indonezja miała jeden z najwyższych wskaźników nielegalnego pozyskiwania drewna na świecie, co doprowadzało do wylesiania i degradacji tamtejszych lasów²⁶. Tragiczne dla środowiska skutki skłoniły działaczy z innych, głównie państw rozwiniętych do nawoływania do bojkotu produktów z drewna wycinanego nielegalnie. Dla władz Indonezji był to impuls do podjęcia działań przeciwko niezgodnemu z prawem wyrębu drzew, zadbania o środowisko oraz swój wizerunek na arenie międzynarodowej.

Współpraca UE i Indonezji w ramach FLEGT

Od 2001 r. Indonezja poczyniła znaczne postępy w wysiłkach na rzecz wyeliminowania nielegalnego pozyskiwania drewna, w tym poprzez opracowanie w 2003 r. państwowego systemu zapewniania legalności drewna o nazwie Sistem Verifikasi Legalitas Kayu (SVLK²⁷).

Wśród wdrażanych rozwiązań znalazła się także współpraca Indonezji z jednym z największych konsumentów drewna indonezyjskiego na świecie, z Unią Europejską, w ramach inicjatywy FLEGT. Program mający na celu ograniczanie nielegalnego pozyskiwania drewna, poprawę zarządzania lasami i promowanie legalnego handlu drewnem, zainteresował

23 EU FLEGT Facility, *All about the Indonesia-EU Voluntary Partnership Agreement*, https://environment.ec.europa.eu/topics/forests/deforestation/illegal-logging_en (dostęp: 28.05.2022).

24 FLEGT Independent Market Monitor, *Indonesia 2021 trade trends*, 16.05.2022, <https://flegtimm.eu/news/indonesia-2021-trade-trends/> (dostęp: 29.05.2022).

25 A. Ma'ruf, *Application of timber legality verification system (SVLK) policy as ecolabel implementation in the Indonesian timber industry*, „Journal of Human Rights, Culture and Legal System, Lembaga Contrarius Indonesia” 2021, t. 1, nr 2.

26 S. Nurbaya, *The State of Indonesia's Forests 2020...*, s. 155.

27 FLEGT licensed timber, Essential Information, *FLEGT licences from Indonesia*, <https://www.flegtlicence.org/flegt-licences-from-indonesia> (dostęp: 28.05.2022).

władze Indonezji kilkanaście lat temu. Wówczas Indonezja jako pierwsze państwo azjatyckie rozpoczęła negocjacje w sprawie dołączenia do FLEGT. Jeszcze przed podpisaniem umowy, dyrektor generalny ds. rozwoju biznesu w Ministerstwie Leśnictwa Iman Santoso określił ją jako „kluczową dla Indonezji, ze względu na możliwość rozszerzenia rynku dla indonezyjskich eksporterów drewna”²⁸.

Rozmowy między przedstawicielami Indonezji i UE, których wspólnym celem było wyeliminowanie nielegalnych praktyk i promowanie odpowiedzialnej polityki leśnej, rozpoczęły się w marcu 2007 r., a ich skutkiem było podpisanie w 2013 r. Dobrowolnej Umowy o Partnerstwie, którą ratyfikowano rok później²⁹. Podczas ceremonii zawarcia porozumienia w Dżakarcie, ówczesny komisarz UE ds. handlu Karel de Gucht podkreślił, że „Indonezja jest nie tylko pierwszym państwem azjatyckim, który zakończył negocjacje VPA z Unią Europejską, ale także największym eksporterem drewna, który taką umowę zawarł”³⁰.

System zezwoleń FLEGT ostatecznie zaczął funkcjonować 15 listopada 2016 r.³¹ Podpisanie VPA ułatwiło ulepszenie wspomnianego wcześniej państwowego systemu SVLK, który stał się podstawą partnerstwa pomiędzy UE i Indonezją³². Więcej pozytywnych skutków ratyfikacji międzynarodowego porozumienia można było obserwować już w pierwszej połowie 2014 r. Według danych indonezyjskiego Ministerstwa Leśnictwa, eksport produktów leśnych wzrósł wówczas o 11,8% w porównaniu z rokiem poprzednim³³.

28 *EU, RI ready to sign timber trade agreement*, The Jakarta Post, 24.02.2011, <https://www.thejakartapost.com/news/2014/08/15/eu-ratification-helps-push-timber-exports-first-semester.html> (dostęp: 29.05.2022).

29 *EU FLEGT Facility, News From Indonesia, Indonesia and the EU sign a Voluntary Partnership Agreement*, <https://tiny.pl/9zdvh> (dostęp: 28.05.2022).

30 E. Samboh, *EU, Indonesia sign agreement to end illegal logging*, The Jakarta Post, 5.05.2011, <https://www.thejakartapost.com/news/2011/05/05/eu-indonesia-sign-agreement-end-illegal-logging.html> (dostęp: 25.05.2022).

31 *EU FLEGT Facility, The Indonesia–EU Voluntary Partnership Agreement*, 8.11.2017, <https://tiny.pl/9zdvs> (dostęp: 28.05.2022).

32 M. Lubis, B. Suharjo, R. Nurmalina, H. Purnomo, *The effect of forest law enforcement governance and trade license on competitiveness of Indonesian wooden furniture in the European Union market*, „International Journal of Management and Economics Invention” 2018, t. 9, nr 4, s. 1936.

33 *The Jakarta Post, EU ratification helps push timber exports in first semester*, 15.08.2014, <https://www.thejakartapost.com/news/2014/08/15/eu-ratification-helps-push-timber-exports-first-semester.html> (dostęp: 29.05.2022).

Dobrowolna umowa o partnerstwie między Indonezją a UE to prawnie wiążący dokument handlowy, mający na celu zapewnienie, że na rynek europejski trafiają produkty wyłącznie z legalnego drewna. Na mocy VPA Indonezja wydaje zezwolenia FLEGT, które świadczą o legalności produktów³⁴. Rozporządzenie o FLEGT wymaga, aby importerzy z UE przeprowadzali kontrole w należytej staranności, by upewnić się, że importowane i sprzedawane przez nich produkty są legalne. Drewno i produkty z drewna posiadające licencję FLEGT uznawane są za zgodne z wymogami Unijnej Ustawy o Drewnie, która zakazuje przedsiębiorstwom z UE wprowadzania na rynek europejski nielegalnie pozyskanego drewna i produktów z drewna, dzięki czemu w ich przypadku nie jest konieczne stosowanie należytej staranności³⁵. Jest to więc ogromna zaleta systemu FLEGT. Oprócz promowania legalnego handlu umowa VPA zwalcza przyczyny nielegalności poprzez poprawę polityki leśnej czy też uwzględnia kwestie ochrony środowiska³⁶.

W celu otrzymania zezwolenia FLEGT w Indonezji zainteresowany eksporter musi złożyć pisemny wniosek do organu upoważnionego przez Ministerstwo Środowiska i Leśnictwa, wydającego takie zezwolenia, z którym ma podpisaną umowę. Organ przyznający takie zezwolenia weryfikuje ważność złożonych przez zainteresowanego dokumentów. W razie potrzeby osoba upoważniona może przeprowadzić wizytę w terenie, aby zapewnić spójność z dostarczonymi informacjami. Jeżeli zainteresowana strona spełnia wymogi dotyczące legalności, organ wydający zezwolenia przyznaje certyfikat SLVK³⁷. Zgodnie z VPA, „indonezyjskie drewno uznaje się za legalne, jeśli zweryfikowano, że jego pochodzenie oraz proces produkcji, a także dalsza obróbka, transport oraz działania związane z handlem spełniają wymogi wszystkich przepisów i regulacji obowiązujących w Indonezji”³⁸.

.....
34 Ibidem.

35 EU FLEGT Facility, *FLEGT licensing: lessons from Indonesia's experience*, 27.11.2019, <https://tiny.pl/9zdv6> (dostęp: 28.05.2022).

36 EU FLEGT Facility, *The Indonesia-EU Voluntary Partnership Agreement*, 8.11.2017, <https://tiny.pl/9zdvs> (dostęp: 28.05.2022).

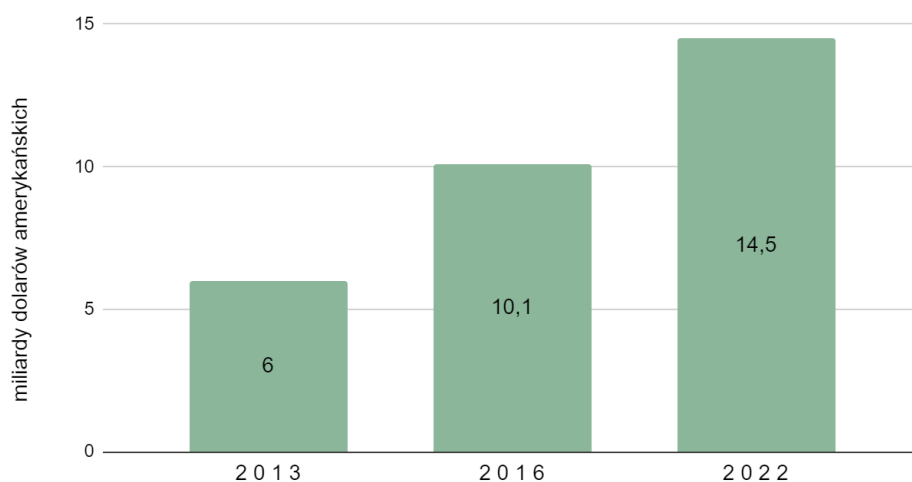
37 Earthworm, *EU to receive first shipments of FLEGT Licensed timber*, 27.08.2016, <https://tiny.pl/9zdvs3> (dostęp: 28.05.2022).

38 Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, *Indonezja–Unia Europejska. Dobrowolna umowa o partnerstwie dotycząca egzekwowania prawa, zarządzania i handlu w dziedzinie leśnictwa oraz handlu produktami z drewna wprowadzanymi na terytorium Unii Europejskiej*, Bruksela 2013.

Zalety zawarcia VPA między UE i Indonezją

Najczęściej podkreślaną zaletą współpracy indonezyjsko-europejskiej jest wzrost konkurencyjności produktów z Indonezji objętych certyfikatami FLEGT, a tym samym zwiększający się przychód z ich sprzedaży. Według FLEGT Independent Market Monitor, światowy eksport całego drewna i produktów z drewna z Indonezji wzrasta.

Wykres 1. Wartość eksportu drewna i wyrobów z drewna z Indonezji w latach 2013, 2016 i 2022 (w mld USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie FLEGT Independent Market Monitor, VPA Countries, *Indonesia*, <https://tiny.pl/9zdbq> (dostęp: 1.04.2023); H. Jong, *Indonesia risks timber trade with EU after scrapping license rules*, Mongabay 2020, <https://11nq.com/yLaBA> (dostęp: 1.04.2023); Timber Exchange, *Exports of Indonesian wood products soared to \$14.51 billion in 2022*, <https://encr.pw/aPD8C> (dostęp: 1.04.2023).

Jak widać na powyższym wykresie, np. w 2013 r. wartość tego eksportu wyniosła około 6 mld USD, w 2016 r. około 10,1 mld USD³⁹, najwyższy poziom natomiast osiągnęła w 2022 r., tj. około 14,5 mld USD⁴⁰. Jeśli chodzi o UE oraz Wielką Brytanię, biorąc pod uwagę okres przed

39 FLEGT Independent Market Monitor, VPA Countries, *Indonesia*, <https://flegtim.eu/country-profiles/indonesia/> (dostęp: 6.06.2022).

40 Timber Exchange, *Exports of Indonesian wood products soared to \$14.51 billion in 2022*, <https://encr.pw/aPD8C> (dostęp: 1.04.2023).

wybuchem pandemii, w ujęciu ilościowym przywóz całego drewna i produktów z drewna z Indonezji wzrósł z 679 tys. ton w 2016 r. do 769 tys. ton w 2019 r.

Współpraca Indonezji z UE w ramach FLEGT wiąże się jednak nie tylko ze wzrostem wartości eksportu. Inne zalety funkcjonowania systemu FLEGT w Indonezji podkreślane są m.in. w raportach dotyczących bezpośrednio systemu FLEGT czy też w rządowych raportach na temat lasów indonezyjskich.

W jednym z analizowanych raportów, stworzonym przez organizację naukowo-badawczą Center for International Forestry Research, „Collecting Evidence of FLEGT-VPA Impacts for Improved FLEGT Communication” z 2020 r., wybrano i zbadano wpływ VPA w trzech państwach na cztery obszary: zrównoważoną gospodarkę leśną i kondycję lasów, rozwój formalnego i nieformalnego sektora leśnego, pracę i zatrudnienie oraz egzekwowanie prawa i zarządzanie. Indonezja poczyniła postępy w kilku z nich.

W pierwszym obszarze tematycznym Indonezja oraz Ghana pozytywnie wyróżniły się, jeśli chodzi o zmniejszenie wskaźnika nielegalnie pozyskiwanego drewna, szczególnie w lasach produkcyjnych, gdzie obowiązkowe są plany zarządzania, a w których Dobrowolna Umowa o Partnerstwie pozwala na skuteczniejsze ich wdrażanie⁴¹. Uwaga zwrócona została także na kwestię konsultacji z lokalnymi społecznościami i ludnością rdzenną, co zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju ma sprzyjać lepszej gospodarce leśnej⁴². Chociaż po przeanalizowaniu odpowiedzi respondentów poprawa w tym obszarze w Indonezji została przez twórców raportu określona jako niewielka, mimo wszystko warto wspomnieć, że w ogóle takowa zaszła. Nastąpiło ogólne polepszenie, jeśli chodzi o konsultacje ze wspomnianymi wcześniej grupami przy podejmowaniu decyzji. Respondenci zgodzili się, że swój wkład w tę poprawę ma VPA⁴³. Nie bez znaczenia jest również w tym kontekście wsparcie na rzecz poprawy zdolności niezależnych podmiotów monitorujących lasy oraz intensyfikacja ich działań⁴⁴.

41 P.O. Cerutti *et al.*, *Collecting Evidence of FLEGT-VPA Impacts for Improved FLEGT Communication*, Center for International Forestry Research 2020, s. 9–10.

42 *Ibidem*, s. 14.

43 *Ibidem*, s. 15–17.

44 FAO, *Evaluation of the FAO–EU forest law enforcement, governance and trade programme – Phase III, Annex 6. Indonesia case study*, Rzym 2022, s. 6–7.

W drugim z badanych obszarów, w raporcie wyszczególniono zwrot ku politycznej priorytetyzacji sektora leśnego w Indonezji, który stopniowo następuje od zawarcia VPA. Według respondentów widoczna jest wola polityczna, aby traktować postępy w sektorze leśnym tak jak rozwój innych sektorów przyczyniających się do ogólnego rozwoju państwa⁴⁵. Chociaż w raportach wskazuje się, że mniejsi przedsiębiorcy nadal zmagają się z problemami, takimi jak chociażby zaporowe dla wielu z nich koszty weryfikacji legalności⁴⁶, to zauważalne są działania, mające ułatwić im funkcjonowanie. Wskazuje się na zwiększenie znaczenia średnich i małych przedsiębiorstw (sektor MŚP), co bezpośrednio wiąże się z poprawą ich procesów wewnętrznych i zarządzania. W ramach programu FLEGT mniejsi przedsiębiorcy uzyskali pomoc od większych firm w zakresie np. uzyskiwania i utrzymywania certyfikatu legalności⁴⁷. MŚP są także zachęcane do działania w stowarzyszeniach, natomiast Dobrowolna Umowa o Partnerstwie pozytywnie przyczyniła się do uznawania tych ugrupowań⁴⁸.

Kwestia wpływu VPA na pracę i zatrudnienie jest najcięższa do zbadania. Mimo to udało się dojść do kilku wniosków na temat zmian w zatrudnieniu w sektorze leśnym w Indonezji. Po pierwsze, zebrane dane sugerują, że w Indonezji pojawiło się więcej miejsc pracy dzięki m.in. zwiększonym możliwościom biznesowym. Odnotowano silniejszy wpływ VPA na poprawę warunków pracy – wyniki wskazują na polepszenie organizacji czy wiedzy fachowej pracowników. Od czasu ratyfikacji VPA, pracownicy sektora leśnego w Indonezji mają dostęp do bezpieczniejszych miejsc pracy⁴⁹.

W analizie ostatniego z wymienionych obszarów, tj. egzekwowania prawa i zarządzania, jako pozytywny skutek zawarcia VPA między UE a Indonezją wskazano m.in. rosnącą rolę społeczeństwa obywatelskiego⁵⁰. Chociaż największą różnicę w tym obszarze zauważono w Ghanie, to właściwe zmiany zaszły także w Indonezji⁵¹.

45 P.O. Cerutti *et al.*, *Collecting Evidence of FLEGT-VPA Impacts...*, s. 20.

46 C.L. McDermott, M. Hiron, A. Setyowati, *The interplay of global governance with domestic and local access: Insights from the FLEGT VPAs in Ghana and Indonesia*, „Society & Natural Resources” 2019, t. 33, nr 2, s. 12–13.

47 FAO, *Evaluation of the FAO–EU forest law enforcement...*, s. 7.

48 P.O. Cerutti *et al.*, *Collecting Evidence of FLEGT-VPA Impacts...*, s. 21.

49 *Ibidem*, s. 26–28.

50 K. Dooley, *Building on forest governance reforms through FLEGT: The best way of controlling forests' contribution to climate change?*, „Review of European Community and International Environmental Law” 2011, nr 2, s. 167.

51 P.O. Cerutti *et al.*, *Collecting Evidence of FLEGT-VPA Impacts...*, s. 15.

Wśród pozytywnych przeobrażeń wymienia się również wzrost świadomości konsekwencji wadliwej gospodarki leśnej⁵². W pewnym stopniu dzięki swoim strategiom komunikacyjnym program ten poprawił wiedzę na temat zarządzania lasami i legalnego handlu drewnem⁵³.

Kontrowersje, problemy i wyzwania

Program FLEGT nie jest wolny od słabych stron. Istnieją obszary, które wymagają szczególnego zainteresowania UE oraz wdrażania przez nią rozwiązań im przeciwdziałających. Do głównych problemów należy zaliczyć korupcję w sektorze leśnym, brak kontroli UE nad produkcją oleju palmowego, skomplikowany i niedopracowany system licencjonowania oraz sytuację społeczności lokalnej.

Korupcja

Korupcja od kilku dekad jest jednym z głównych tematów polityki indonezyjskiej. Chociaż według danych zebranych w Corruption Perceptions Index pozycja Indonezji w rankingu na przestrzeni ostatnich 10 lat poprawia się (z wyjątkiem chwilowego spadku w roku 2020), to zajmuje ona dopiero 96 miejsce wśród 180 badanych państw⁵⁴, zdobywając zaledwie 38 punktów w stupunktowej skali⁵⁵. I choć korupcja dotyka wszystkich obszarów polityki publicznej, to jej skutki łatwo dostrzec właśnie w gospodarce leśnej.

W 2014 r., przed wdrożeniem programu FLEGT w Indonezji, Anti-Forest Mafia Coalition wydało raport, w którym starano się zwrócić uwagę opinii publicznej oraz UE na liczne nieprawidłowości oraz wszechobecną korupcję w systemie wydawania certyfikatów SVLK⁵⁶. Komisja FLEGT w odpowiedzi

.....
52 Ibidem, s. 17.

53 FAO, *Evaluation of the FAO–EU forest law enforcement...*, s. 6.

54 Transparency International: the global coalition against corruption, *Corruption Perceptions Index*, Indonesia, <https://www.transparency.org/en/cpi/2021/index/idn> (dostęp: 16.05.2022).

55 Państwom przyznawane jest od 0 do 100 punktów, gdzie 100 punktów oznacza kraj wolny od korupcji.

56 Anti-Forest Mafia Coalition, *SVLK Flawed: An Independent Evaluation of Indonesia's Timber Legality Certification System*, 2014, <https://www.worldwildlife.org/publications/svlk-flawed-an-independent-evaluation-of-indonesia-s-timber-legality-certification-system> (dostęp: 10.06.2022).

nie zaproponowała jednak żadnych konkretnych rozwiązań, zwracając się jedynie do rządu Indonezji z prośbą o wyjaśnienie tych nieścisłości w systemie. Niestety przeprowadzenie audytu nie było możliwe, gdyż sposób wydawania certyfikatów nie pozwala na przegląd danych archiwalnych⁵⁷.

Raport Center for International Forestry Research z 2020 r. sugeruje, że po czterech latach od implementacji FLEGT w Indonezji poziom korupcji w gospodarce leśnej zmalał. Z przeprowadzonych badań wynika, że niemal 60% ankietowanych odpowiedziało, iż od momentu podpisania VPA poziom korupcji w sektorze leśnym obniżył się w porównaniu z innymi obszarami⁵⁸.

Zupełnie odmienne wyniki śledztw można znaleźć na stronach oraz raportach niezależnych organizacji pozarządowych takich jak Independent Forest Monitoring Network (JPIK) oraz The Gecko Project. Grupy te, pomimo braku przejrzystości i trudnym dostępem do informacji, starają się monitorować system wydawania licencji oraz praktycznej strony implementacji FLEGT.

Odkryto, że pozyskiwanie przez firmy certyfikatów w wyniku praktyk korupcyjnych jest wciąż zjawiskiem popularnym. JPIK ujawniło, że w mieście Semarang aż 14 firm eksportowych sprzedawało sfałszowane dokumenty prawne. Koszt takiego certyfikatu szacuje się na zaledwie od dwóch do ośmiu mln rupii (od 140 do 560 USD)⁵⁹.

Popularnym zabiegiem jest także wykorzystywanie przez firmy certyfikatów wydanych na inne przedsiębiorstwa oraz podrabianie podpisów; dokumenty uzyskują eksporterzy, którzy nie prowadzą działalności nawet od kilku lat. W wielu przypadkach należy się także liczyć z dodatkowymi wydatkami, nawet jeśli firmie udało się uzyskać certyfikat w sposób legalny. Pieniądze, jakich mogą żądać niżej postawieni urzędnicy, sięgają nawet 40% kosztów całej produkcji⁶⁰.

Wszystkie te działania pozostają w dużej mierze pozbawione konsekwencji. Nawet jeśli przedsiębiorstwo zostanie postawione w stan

57 J. Zeitlin, *Experimentalism in transnational forest governance: Implementing European Union Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT) voluntary partnership agreements in Indonesia and Ghana*, „Regulation & Governance” 2018, t. 12, nr 1, s. 77.

58 P.O. Cerutti *et al.*, *Collecting Evidence of FLEGT-VPA Impacts...*, s. 34.

59 H. Jong, *Monitoring reveals Indonesia's 'legal timber' scheme riddled with violations*, Mongabay, 29.09.2021, <https://news.mongabay.com/2021/09/monitoring-reveals-indonesias-legal-timber-scheme-riddled-with-violations/> (dostęp: 2.06.2022).

60 A. Setyowati, C.L. McDermott, *Commodifying legality? Who and what counts as legal in the Indonesian wood trade*, „Society & Natural Resources” 2017, t. 30, nr 6.

oskarżenia, proces zazwyczaj kończy się unieważnieniem⁶¹. W nielicznych przypadkach, gdy firma czy osoby fizyczne zostaną jednak uznane za winne, nie tracą licencji i mogą w dalszym ciągu prowadzić eksport⁶². To wszystko sprawia, że pomimo pozytywnych zmian na przestrzeni lat, korupcja wciąż stanowi poważny problem dla gospodarki leśnej w Indonezji.

Olej palmowy

Gdy w 2018 r. badania przeprowadzone przez Komisję Unii Europejskiej wykazały, iż wykorzystywanie oleju palmowego prowadzi do znacznego wzrostu degradacji środowiska naturalnego oraz wylesiania⁶³, głosowaniu poddano plan dotyczący całkowitego zakazu jego stosowania do produkcji biopaliw od stycznia 2021 r. Tym samym zmodyfikowano dyrektywę RED II (pierwotnie wprowadzoną w życie 23 kwietnia 2009 r.), dotyczącą promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych⁶⁴.

Rząd Indonezji odebrał to jako bezpośredni atak. Argumentowano, iż przemysł oleju palmowego jest jednym z głównych czynników zapewniających państwu wzrost gospodarczy⁶⁵. Wprowadzenie dyrektywy odbierano także jako przejaw protekcjonizmu UE nad rodzimym rzepakiem⁶⁶.

Zupełnie inne zdanie miała ekologiczna społeczność indonezyjska, która oskarżała rząd o poświęcenie lasów na rzecz wycięcia drzew na olej palmowy⁶⁷. W 2021 r. Greenpeace, współpracując z Treemap, stworzył raport, w którym dowiódł istnienia ponad 600 firm plantacyjnych oleju palmowego w Indonezji, które prowadzą niedozwoloną działalność na

61 Environmental Investigation Agency, *Criminal Neglect: Failings in enforcement undermine efforts to stop illegal logging in Indonesia*, 2021.

62 H. Jong, *Legal failings leave illegal loggers unpunished and certified in Indonesia*, Mongabay, 2.02.2021, <https://news.mongabay.com/2021/02/illegal-logging-law-enforcement-indonesia-study/> (dostęp: 5.06.2022).

63 *EU to phase out palm oil from transport fuel by 2030*, Reuters, 14.06.2018, <https://www.reuters.com/article/us-eu-climatechange-palmoil-idUSKBN1JA21F> (dostęp: 9.06.2022).

64 R. Verdinand, *Environmental diplomacy: Case study of the EU–Indonesia palm oil dispute*, „Jurnal Hubungan Internasional” 2019, nr 1, s. 2.

65 *Ibidem*, s. 3.

66 A. Barahamin, *Indonesia, not the EU, needs to make its palm oil sustainable*, China Dialogue, 3.05.2022, <https://chinadialogue.net/en/food/indonesia-not-the-eu-needs-to-make-its-palm-oil-sustainable/> (dostęp: 10.06.2022).

67 W. Berenschot, *Haze of Democracy*, Inside Indonesia, 20.12.2015, <https://www.insideindonesia.org/archive/articles/haze-of-democracy> (dostęp: 13.06.2022).

terenach parków narodowych, terenów wpisanych na listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz tych objętych Konwencją Ramsarską⁶⁸.

Obecnie obowiązujący w Indonezji system certyfikacji ISPO (Indonesian Sustainable Palm Oil) nie jest częścią projektu unijnego FLEGT oraz nie spełnia jego wymagań prawnych. Szczególnie krytykowany jest za pomijanie praw rdzennej ludności do ziemi, brak możliwości prześledzenia łańcucha dostaw oraz powiązania plantacji z poszczególnymi firmami, co nie powinno dziwić, biorąc pod uwagę, że jedynie około 38% z nich posiada legalnie zdobyte uprawnienia⁶⁹.

Jednym z możliwych rozwiązań jest włączenie przemysłu oleju palmowego do inicjatywy FLEGT oraz udoskonalenie ISPO lub stworzenie nowego systemu certyfikującego.

Skomplikowany i niedopracowany system licencjonowania

Chociaż potencjał SVLK w zakresie ograniczania nielegalnego wycięcia i wylesiania w Indonezji spotkał się z pozytywnymi reakcjami ze strony organizacji pozarządowych i społeczności międzynarodowej, to istnieją pewne ogólne problemy związane z jego wdrażaniem, dotyczące zarówno dużych, jak i małych przedsiębiorstw, którymi należy się zająć w celu zapewnienia i utrzymania wiarygodności systemu.

Podstawowym problemem z certyfikatami SVLK jest to, że według ekspertów obejmują one zbyt szeroki obszar, by mogły być skuteczne. W Indonezji istnieje bardzo wiele jednostek zajmujących się pozyskiwaniem i przetwarzaniem drewna, natomiast ramy prawne, na podstawie których można je oceniać, są zbyt skomplikowane⁷⁰. Co więcej, występuje tutaj również trudność z ewaluatorami, których jest zbyt mało, ponieważ w Indonezji wciąż jest niewystarczająca liczba odpowiednio przeszkolonych osób do przeprowadzania audytów SVLK⁷¹. Ponadto jeśli brakuje ekspertów, którzy mogliby przyznawać takie certyfikaty, nie jest

68 Greenpeace, *Deceased estate: Illegal palm oil wiping out Indonesia's national forest*, 2021, s. 29.

69 Ibidem.

70 A. Fishman, K. Obidzinski, *Verified legal? Ramifications of the EU timber regulation and Indonesia's voluntary partnership agreement for the legality of Indonesian timber*, „International Forestry Review” 2015, nr 17, s. 13.

71 K. Obidzinski et al., *Timber Legality verification system and the Voluntary Partnership Agreement in Indonesia: The challenges of the small-scale forestry sector*, Center for International Forestry Research (CIFOR), 2014, s. 14.

zaskoczeniem, że problemy ze zrozumieniem procesu mają podmioty, które chcą się o niego ubiegać.

Przykładem występowania takich komplikacji i niedociągnięć jest certyfikat zrównoważonego rozwoju PHPL, który zapewnić ma m.in. poszanowanie przez firmy społeczności lokalnych, np. poprzez włączanie ich w planowanie działań operacyjnych czy zapewnienie rekompensaty za utracony dostęp do zasobów itp. Jest on wymagany do otrzymania certyfikatu SVLK. Jak przedstawiają to niezależne osoby monitorujące system licencjonowania, wymogi obowiązkowe, aby otrzymać PHPL, są często niedotrzymywane. Certyfikat zrównoważonego rozwoju jest o tyle kłopotliwy, że możliwe jest uzyskanie go przy spełnieniu 60% kryteriów. Oznacza to więc, że słaba ocena nie zagraża ostatecznie procesowi certyfikacji⁷². Podważa to wiarygodność licencji SVLK, a tym samym całego leśnego przemysłu indonezyjskiego.

Innym poruszonym często problemem związanym z certyfikatami SVLK są wcześniej już wspomniane wysokie koszty. Dla wielu małych przedsiębiorstw są to ceny zaporowe, co według ekspertów doprowadza do rezygnacji ze starań o certyfikat i decydowania się na nielegalną działalność⁷³. Chociaż rząd Indonezji podejmował czynności w kierunku pomocy mniejszym przedsiębiorcom, to sumy im przekazywane były niewielkie ze względu na dużą liczbę tego typu firm. Innym z rozwiązań, mających ułatwić zdobywanie małym i średnim przedsiębiorcom licencji, jest certyfikacja grupowa. Wiąże się ona jednak z oddzielnymi problemami, takimi jak kwestie zaufania między przedsiębiorstwami ubiegającymi się o certyfikat grupowy, ponieważ niespełnianie norm choćby przez jedno z nich wiąże się z karą dla wszystkich⁷⁴.

Problemy społeczności

Nierzadko wśród kontrowersji związanych z VPA w Indonezji wymieniane są trudności, które dotyczą społeczności lokalnych. Są one silnie związane ze wszystkimi problemami wymienionymi powyżej – korupcją czy lukami w systemie certyfikacji, które wpływają bezpośrednio na

72 E. Harwell, L. Cortesi, *A Briefing for International Buyers and Custom Authorities on How Indonesia's Timber Legality Verification System Fails to Protect Community Rights, False Assurances*, Rainforest Action Network, San Francisco 2015, s. 10.

73 K. Obidzinski *et al.*, *Timber Legality verification system...*, s. 15.

74 *Ibidem*, s. 15.

pracowników sektora leśnego, jak i osoby zamieszkujące tereny leśne. Jak wcześniej wspomniano, zdarza się, że wyrąb zostaje uznany za zgodny z prawem, nawet jeśli nie spełnia warunków dotyczących poszanowania praw do użytkowania gruntów przez ludność rdzenną i społeczności lokalne czy też nie są im wypłacane odpowiednie odszkodowania rekompensujące straty. Unia wezwała władze Indonezji, by kwestie te były warunkiem niepodlegającym negocjacjom na drodze do zdobycia certyfikatu FLEGT, jednak nie skutkowało to wprowadzeniem znaczących zmian⁷⁵.

Sytuacja, która doskonale obrazuje problematykę poruszaną w licznych raportach, jest *case* plantacji należącej do jednej z największych firm z Sumatry Północnej, PT Toba Pulp Lestari⁷⁶. Obszary koncesyjne firmy obejmują lasy, do których prawa roszczą sobie rdzenne społeczności⁷⁷. Grupy zamieszkujące wyżyny Sumatry Północnej od setek lat wykorzystują drzewa z tego regionu, m.in. do wytwarzania kadzideł, mających ogromne znaczenie dla utrzymania ich kultury, czy też zbierania żywicy, której sprzedaż jest kluczowym elementem ich gospodarki⁷⁸. Wyżej wspomniana firma już w 2009 r. rozpoczęła niszczenie setek hektarów lasów bez konsultacji z rdzennymi społecznościami. Głosy sprzeciwu z ich strony oraz indonezyjskiej organizacji pozarządowej KSPPM⁷⁹ poskutkowało przyznaniem firmie niskiej oceny we wcześniej wspomnianym certyfikacie zrównoważonego rozwoju PHPL, co jednak ostatecznie nie przeszkodziło jej w uzyskaniu certyfikatu SVLK⁸⁰.

Wielokrotne apele rdzennej ludności do rządu o zwrot ich ziem zostały zignorowane. Z ostatnich doniesień na temat tej sprawy można się dowiedzieć, że kwestia ta pozostaje nierozwiązana do dziś. W 2021 r. odbyły się protesty, w których co najmniej 12 członków rdzennej społeczności

75 P.O. Cerutti *et al.*, *Collecting Evidence of FLEGT-VPA Impacts...*, s. 9.

76 Y. Tarigan, M. Kindler, Z. Tarigan Silangit, *Environmental and societal issues in pulp industry: A case study of Pt. Toba Pulp Lestari, Indonesia*, „Advances in Social Science, Education and Humanities Research” 2019, nr 377, s. 166.

77 E. Harwell, L. Cortesi, *A Briefing for International Buyers and Custom Authorities...*, s. 12.

78 M. Colaster, *The Toba Batak and Toba Pulp Lestari: Seeking remedy through the International Labour Organisation*, Forest Peoples Programme, 4.08.2020, <https://www.forestpeoples.org/en/briefing-paper/2020/toba-batak-and-toba-pulp-lestari-seeking-remedy-through-international-labour> (dostęp: 13.06.2022).

79 KSPPM (Kelompok Studi dan Pengembangan Prakarsa Masyarakat) – Community Initiative Study and Development Group.

80 E. Harwell, L. Cortesi, *A Briefing for International Buyers and Custom Authorities...*, s. 12.

zostało rannych, próbując powstrzymać pracowników firmy przed wejściem na sporne tereny. Manifestacja zorganizowana została w obronie tego, co według nich jest ziemią ich przodków⁸¹. Sprawa ta nazywana jest symbolem sytuacji rdzennej ludności w całej Indonezji. W świetle powszechnego pokrywania się praw własności do gruntów leśnych należy pochylić się nad usprawnieniem systemu.

Wśród założeń programu FLEGT przedstawionych w Action Plan jest zmniejszenie korupcji, zwiększenie przejrzystości systemu, a także zwiększenie roli zmarginalizowanych grup w tworzeniu i wdrażaniu polityki leśnej. Jak przedstawiają wyniki badań przeprowadzonych przez organizacje pozarządowe oraz społeczność obywatelską w Indonezji, obszary te niewątpliwie wymagają wzmożonej współpracy rządu z UE i podjęcia konkretnych działań.

Podsumowanie

W XXI w. walka ze zmianami klimatycznymi nabiera nowego znaczenia. UE jako jeden z czołowych graczy inicjatyw środowiskowych odgrywa w tym starciu niebagatelną rolę. Inicjatywy takie jak FLEGT, która weszła w życie w 2003 r. i jej celem jest rozwiązanie problemu nielegalnego pozyskiwania drewna, pozwalają rozwiniętym państwom członkowskim wspomagać oraz naprowadzać na „zieloną” drogę państwa rozwijające się.

Zaproponowany przez UE Action Plan zakłada siedem głównych obszarów działania, od wsparcia dla państw produkujących drewno, w tym ich sektora prywatnego, przez promocję legalnego handlu drewnem czy polityk zamówień publicznych korzystnych dla środowiska i społeczeństwa, po zabezpieczenia finansowań i inwestycji. W każdym z nich Komisja określa zakres wsparcia oraz wymagania dla państw, które chcą rozpocząć współpracę poprzez podpisanie VPA. Program daje szansę państwom eksportującym na rozwój gospodarki leśnej, wspierając je narzędziami prawnymi, finansowymi oraz technologicznymi, zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju.

Podpisanie przez Indonezję w 2013 r. VPA skutkowało wzrostem świadomości oraz zainteresowania zarządzaniem sektorem leśnym rządu i polityków oraz ich zaangażowania w jego rozwój. Sama więc implementacja

81 A. Karokaro, *Land dispute turns violent as Sumatran Indigenous groups clash with pulpwood firm*, Mongabay, 17.06.2021, <https://news.mongabay.com/2021/06/land-dispute-turns-violent-as-sumatran-indigenous-groups-clash-with-pulpwood-firm/> (dostęp: 9.06.2022).

inicjatywy FLEGT niewątpliwie przyniosła wiele korzyści. Od rozpoczęcia współpracy z UE w państwie tym zaobserwowano pozytywne zmiany, które znacząco wpłynęły na wzrost zysków z eksportu drewna przy jednoczesnym zmniejszeniu udziału surowca pozyskiwanego w nielegalny sposób. Wynika to ze współpracy pomiędzy Komisją FLEGT a rządem indonezyjskim w zakresie systemu certyfikacji SVLK, który jest nieustannie modyfikowany oraz adaptowany do europejskich standardów prawnych.

FLEGT zwiększył także udział w handlu małych i średnich przedsiębiorstw, dzięki wsparciu w zakresie zarządzania, zachęcając je do aktywności w stowarzyszeniach. Wzmoczone możliwości biznesowe doprowadziły do zwiększenia liczby miejsc pracy oraz polepszenia jej warunków.

Mimo starań zarówno państw członkowskich, jak i rządu Indonezji, organizacje pozarządowe w swoich śledztwach systematycznie odkrywają słabe strony inicjatywy FLEGT. Wszeghobecną w państwie korupcję można zaobserwować w sektorze leśnym, szczególnie w systemie licencjonowania, w którym nielegalne działania są powszechne. Brakuje także odpowiedzi rządu, jeśli chodzi o skuteczny system prawny, umożliwiający odpowiednie karanie przedsiębiorstw dopuszczających się praktyk korupcyjnych.

Spółeczność obywatelska wielokrotnie wyraziła także zaniepokojenie związane z przemysłem oleju palmowego. Plantacje znajdują się często na terenach, które powinny być objęte ochroną przyrody, naruszając biodwersyfikację zagrożonych gatunków. Inicjatywa FLEGT nie obejmuje także systemu wydawania licencji, co doprowadza do licznych nadużyć.

Pomimo modyfikacji, krajowe certyfikaty SVLK wciąż wymagają udoskonalenia w kwestii przejrzystości. Jest on na tyle skomplikowany, że brakuje osób przeprowadzających ewaluację, a podmioty ubiegające się o certyfikację mają z kolei trudności ze zrozumieniem systemu.

Współpraca indonezyjsko-europejska nie wyeliminowała problemów ludności rdzennej. Mieszkańcy wielu obszarów Indonezji muszą zmagać się z wyzwaniem będącym wynikiem wykorzystywania przez przedsiębiorstwa luk systemowych. Prośby kierowane do rządu indonezyjskiego są nierzadko ignorowane lub ich rozstrzyganie trwa bardzo długo.

Inicjatywy środowiskowe takie jak FLEGT są kluczowe, zarówno dla regionu Azji Południowo-Wschodniej, jak i całego świata. Wsparcie, nie tylko finansowe, jakie są w stanie zapewnić państwa członkowskie UE, jest niezastąpione w walce ze zmianami klimatycznymi. Nie oznacza to niestety, że FLEGT nie ma wad. Aby program osiągnął swój maksymalny potencjał, UE musi zacząć w swoich działaniach brać pod uwagę głosy

społeczności obywatelskiej oraz organizacji pozarządowych, podejmując zgodne z nimi konkretne decyzje.

Bibliografia

- Anti-Forest Mafia Coalition, *SVLK Flawed: An Independent Evaluation of Indonesia's Timber Legality Certification System*, 2014, <https://www.worldwildlife.org/publications/svlk-flawed-an-independent-evaluation-of-indonesia-s-timber-legality-certification-system> (dostęp: 10.06.2022).
- ASEAN, *State of Climate Change Report: Current status and outlook of the ASEAN region Toward the ASEAN climate vision 2050*, Jakarta 2021.
- Barahamin A., *Indonesia, not the EU, needs to make its palm oil sustainable*, China Dialogue, 3.05.2022, <https://chinadialogue.net/en/food/indonesia-not-the-eu-needs-to-make-its-palm-oil-sustainable/> (dostęp: 10.06.2022).
- Berenschot W., *Haze of Democracy*, Inside Indonesia, 20.12.2015, <https://www.insideindonesia.org/archive/articles/haze-of-democracy> (dostęp: 13.06.2022).
- Cerutti P.O. et al., *Collecting Evidence of FLEGT-VPA Impacts for Improved FLEGT Communication*, Center for International Forestry Research 2020.
- Colaster M., *The Toba Batak and Toba Pulp Lestari: Seeking remedy through the International Labour Organisation*, Forest Peoples Programme, 4.08.2020, <https://www.forstpeoples.org/en/briefing-paper/2020/toba-batak-and-toba-pulp-lestari-seeking-remedy-through-international-labour> (dostęp: 13.06.2022).
- Dooley K., *Building on forest governance reforms through FLEGT: The best way of controlling forests' contribution to climate change?*, „Review of European Community and International Environmental Law” 2011, nr 2, s. 163–170.
- Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, *Indonezja–Unia Europejska. Dobrowolna umowa o partnerstwie dotycząca egzekwowania prawa, zarządzania i handlu w dziedzinie leśnictwa oraz handlu produktami z drewna wprowadzanymi na terytorium Unii Europejskiej*, Bruksela 2013.
- Earthworm, *EU to receive first shipments of FLEGT Licensed timber*, 27.08.2016, <https://tiny.pl/9zdvd3> (dostęp: 28.05.2022).
- Environmental Investigation Agency, *Criminal Neglect: Failings in enforcement undermine efforts to stop illegal logging in Indonesia*, 2021.
- EU FLEGT Facility, *All about the Indonesia-EU Voluntary Partnership Agreement*, https://environment.ec.europa.eu/topics/forests/deforestation/illegal-logging_en (dostęp: 28.05.2022).
- EU FLEGT Facility, *FLEGT licensing: lessons from Indonesia's experience*, 27.11.2019, <https://tiny.pl/9zdvd6> (dostęp: 28.05.2022).
- EU FLEGT Facility, *News From Indonesia, Indonesia and the EU sign a Voluntary Partnership Agreement*, <https://tiny.pl/9zdvdh> (dostęp: 28.05.2022).
- EU FLEGT Facility, *The Indonesia–EU Voluntary Partnership Agreement*, 8.11.2017, <https://tiny.pl/9zdvs> (dostęp: 28.05.2022).
- EU FLEGT Facility, *Voluntary Partnership Agreements*, <https://www.euflegt.efi.int/vpa> (dostęp: 10.03.2022).
- EU to phase out palm oil from transport fuel by 2030, Reuters, 14.06.2018, <https://www.reuters.com/article/us-eu-climatechange-palmoil-idUSKBN1JA21F> (dostęp: 9.06.2022).

- EU, *RI ready to sign timber trade agreement*, The Jakarta Post, 24.02.2011, <https://www.thejakartapost.com/news/2014/08/15/eu-ratification-helps-push-timber-exports-first-semester.html> (dostęp: 29.05.2022).
- FAO, *Evaluation of the FAO–EU forest law enforcement, governance and trade programme – Phase III, Annex 6. Indonesia case study*, Rzym 2022.
- Fishman A., Obidzinski K., *Verified legal! Ramifications of the EU timber regulation and Indonesia’s voluntary partnership agreement for the legality of Indonesian timber*, „International Forestry Review” 2015, nr 17, s. 10–19.
- FLEGT Independent Market Monitor, *Indonesia 2021 trade trends*, 16.05.2022, <https://flegtimm.eu/news/indonesia-2021-trade-trends/> (dostęp: 29.05.2022).
- FLEGT Independent Market Monitor, *VPA Countries, Indonesia*, <https://flegtimm.eu/country-profiles/indonesia/> (dostęp: 6.06.2022).
- FLEGT licensed timber, *Essential Information, FLEGT licences from Indonesia*, <https://www.flegtlicence.org/flegt-licences-from-indonesia> (dostęp: 28.05.2022).
- Greenpeace, *Deceased estate: Illegal palm oil wiping out Indonesia’s national forest*, 2021.
- Harwell E., Cortesi L., *A Briefing for International Buyers and Custom Authorities on How Indonesia’s Timber Legality Verification System Fails to Protect Community Rights, False Assurances*, Rainforest Action Network, San Francisco 2015.
- INTERPOL, *Forestry Crime*, <https://www.interpol.int/Crimes/Environmental-crime/Forestry-crime> (dostęp: 11.03.2022).
- The Jakarta Post, *EU ratification helps push timber exports in first semester*, 15.08.2014, <https://www.thejakartapost.com/news/2014/08/15/eu-ratification-helps-push-timber-exports-first-semester.html> (dostęp: 29.05.2022).
- Jong H., *Legal failings leave illegal loggers unpunished and certified in Indonesia*, Mongabay, 2.02.2021, <https://news.mongabay.com/2021/02/illegal-logging-law-enforcement-indonesia-study/> (dostęp: 5.06.2022).
- Jong H., *Monitoring reveals Indonesia’s ‘legal timber’ scheme riddled with violations*, Mongabay, 29.09.2021, <https://news.mongabay.com/2021/09/monitoring-reveals-indonesias-legal-timber-scheme-riddled-with-violations/> (dostęp: 2.06.2022).
- Karokaro A., *Land dispute turns violent as Sumatran Indigenous groups clash with pulpwood firm*, Mongabay, 17.06.2021, <https://news.mongabay.com/2021/06/land-dispute-turns-violent-as-sumatran-indigenous-groups-clash-with-pulpwood-firm/> (dostęp: 9.06.2022).
- Komisja Europejska, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament – Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT) – Proposal for an EU Action Plan*, Bruksela 2003, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52003DC0251> (dostęp: 11.03.2022).
- Lubis M., Suharjo B., Nurmalina R., Purnomo H., *The effect of forest law enforcement governance and trade license on competitiveness of Indonesian wooden furniture in the European Union market*, „International Journal of Management and Economics Invention” 2018, t. 9, nr 4, s. 1936–1942.
- Ma’ruf A., *Application of timber legality verification system (SVLK) policy as ecolabel implementation in the Indonesian timber industry*, „Journal of Human Rights, Culture and Legal System, Lembaga Contrarius Indonesia” 2021, t. 1, s. 93–101.
- McDermott C.L., Hirons M., Setyowati A., *The interplay of global governance with domestic and local access: Insights from the FLEGT VPAs in Ghana and Indonesia*, „Society & Natural Resources” 2019, t. 33, nr 2, s. 261–279.
- Measey M., *Indonesia: A vulnerable country in the face of climate change*, „Global Majority E-Journal” 2020, nr 1.

- Nurbaya S., *The State of Indonesia's Forests 2020*, Ministry of Environment and Forestry, Republic of Indonesia, 2020.
- Obidzinski K. et al., *Timber Legality verification system and the Voluntary Partnership Agreement in Indonesia: The challenges of the small-scale forestry sector*, Center for International Forestry Research (CIFOR), 2014.
- The observatory of Economic Complexity, *Indonesia*, <https://oec.world/en/profile/country/idn> (dostęp: 28.05.2022).
- Palmer C., *The Extent and Causes of Illegal Logging: An Analysis of a Major Cause of Tropical Deforestation in Indonesia*, Centre for Social and Economic Research on the Global Environment, 2015.
- Rougix P., Jonsson R., *Impacts of the FLEGT Action Plan and the EU timber regulation on EU timber product*, „Sustainability” 2021, nr 13.
- Samboh E., *EU, Indonesia sign agreement to end illegal logging*, The Jakarta Post, 5.05.2011, <https://www.thejakartapost.com/news/2011/05/05/eu-indonesia-sign-agreement-end-illegal-logging.html> (dostęp: 25.05.2022).
- Setyowati A., McDermott C.L., *Commodifying legality? Who and what counts as legal in the Indonesian wood trade*, „Society & Natural Resources” 2017, nr 6.
- Tarigan Y., Kindler M., Tarigan Silangit Z., *Environmental and societal issues in pulp industry: A case study of Pt. Toba Pulp Lestari, Indonesia*, „Advances in Social Science, Education and Humanities Research” 2019, nr 377.
- Timber Exchange, *Exports of Indonesian wood products soared to \$14.51 billion in 2022*, <https://encr.pw/aPD8C> (dostęp: 1.04.2023).
- Transparency International: the global coalition against corruption, *Corruption Perceptions Index*, Indonesia, <https://www.transparency.org/en/cpi/2021/index/idn> (dostęp: 16.05.2022).
- Verdinand R., *Environmental diplomacy: Case study of the EU–Indonesia palm oil dispute*, „Jurnal Hubungan Internasional” 2019, nr 1, s. 1–21.
- WWF, *Illegal logging*, <https://tiny.pl/9zw12> (dostęp: 11.03.2022).
- Zeitlin J., *Experimentalism in transnational forest governance: Implementing European Union Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT) voluntary partnership agreements in Indonesia and Ghana*, „Regulation & Governance” 2018, t. 12, nr 1, s. 64–81.